

Koecomfort en hard durven voeren basis voor hard melken

In twee jaar tijd steeg de melkproductie bij de familie Van der Ham met 3000 kg melk per koe. Verbetering van het koecomfort, hard voeren van eerste kwaliteit ruwvoer en drie keer per dag melken stonden daarvoor aan de basis.

TEKST JAAP VAN DER KNAAP

‘Kijk eens hoe soepel de koeien opstaan. Zelfs deze tien jaar oude Solerodochter met meer dan 100.000 melk heeft geen moeite om overeind te komen.’ Rustig jaagt melkveehouder Willem van der Ham de gitzwarte koe in de benen. Ze waait met een handige kopzwaai haar gewicht naar voren, zet vervolgens haar achterbenen soepel onder haar lijf en staat op. ‘En dat met een boxafschending die op 110 cm breed staat.’ Het verhaal achter de hoogproductieve veestapel van Willem (31) en zijn vader Aart (59) van der Ham uit Nieuwland start met het onderwerp koecomfort.

Tot tien jaar geleden lag de melkproductie van de veestapel op ruim 9000 kg melk met goede gehalten. Door stapsgewijs verbeterpunten aan te brengen in de stal, de voederwinning, het rantsoen en de melkfrequentie steeg het rollend jaargemiddelde van de 93 koeien naar 13.188 kg melk met 4,31% vet en 3,62% eiwit.

De aandacht voor verbeterpunten startte bij de huisvesting. ‘Ik heb een aantal jaren studieclubs begeleid voor het agrarisch adviesbureau DMS. Ik constateerde dat bedrijven die het qua koe- en ligcomfort goed voor elkaar hadden, vaak de betere resultaten be-

BEDRIJFSPROFIEL

eigenaren	Aart en Willem van der Ham
aantal koeien	93
aantal stuks jongvee	38
aantal hectare	56
rollend jaargemiddelde melkproductie per ha	13.188 kg melk, 4,31% vet, 3,62% eiwit
gve per hectare	22.000 kg
voerefficiëntie	1,85
krachtvoer en bijprod.	1,54
	27 kg per 100 kg meetmelk

haalden', zegt Willem. Hij kwam tot de conclusie dat het ligbed in de eigen stal niet optimaal was. De analyse die studenten maakten van de videobeelden die in de stal van Vander Ham waren opgenomen, sprak vervolgens boekdelen. 'Koeien bleven veel te lang staan. Het duurde soms wel een half uur voordat een koe durfde te gaan liggen', zo herinnert Aart zich de videobeelden. De matrassen en de ijzeren ligboxen maakten plaats voor diepstrooiselboxen en Oostenrijkse houten boxafscheidings. Het aantal liguren van de koeien nam vervolgens snel toe. 'De pens ligt helemaal vrij, de koeien liggen nergens tegenaan en ze hebben maximale kopvrijheid. En als je diepstrooiselboxen hebt, vul ze dan ook goed', zo schetst Willem. Drie keer in de week worden de boxen daarom gevuld met een dunne laag vers gescheiden mest.

Driemaal daags melken lonend

Ook het plaatsen van ventilatoren en het vervangen van het oude dak door geïsoleerde dakplaten bleek gunstig voor het koecomfort en daarmee voor de melkproductie. Maar de productiestijging zette pas echt door toen er vijf jaar geleden gestart werd met

driemaal per dag melken. 'We waren al overgestapt op onafhankelijk voeradvies van Henry van Ittersum en het voeren van losse grondstoffen. Dat zorgde weliswaar voor een daling van de voerkosten met 3,5 cent per kilogram melk bij een gelijkblijvende melkproductie, maar toch had ik het idee dat er meer uit de koeien te halen was', aldus Willem.

Ook de fosfaatwetgeving droeg bij aan het besluit om een keer extra per dag te gaan melken. 'We hebben ooit als doel gesteld dat uit deze stal een miljoen kilo melk te halen moest zijn. Maar door de fosfaatwetgeving was groeien in aantal koeien een dure optie. We berekenden dat groei in melk per koe financieel een beter alternatief was.'

Het effect van drie keer per dag melken in de 2x7 visgraatmelkstal was snel zichtbaar: binnen twee jaar steeg de productie per koe met 3000 kg melk. 'En belangrijk: de gehalten zijn gelijk gebleven', aldus Aart. 'Dat komt doordat we in de fokkerij altijd gelet hebben op gehalten en veel minder op melk. Een hoge melkproductie is vooral een zaak van hard voeren, goede gehalten in de melk is vooral fokkerij', klinkt hij stellig.

▲ Links: boven op de lasagnekuil liggen verzwaarde autobanden

Rechts: de vier nieuwe silo's bevatten losse grondstoffen als maïsmeel en raapzaadschroot

Trijntje 111 (v. Lunar) en coverkoe Grietje 214 (v. Jorben), ingeschreven met 88 en 89 punten, zijn twee stalfavorieten

Over het basisrantsoen mogen dan ook geen twijfels bestaan, vinden vader en zoon. Bemesten met vloeibare kunstmest, een hoge stoppenlengte bij het maaien, een lasagnekuil met voldoende voersnelheid, een extra trekker om de kuil vast te rijden; het zijn een aantal randvoorwaarden die bijdragen aan de hoge ruwvoerstandaard. Zo zit er dit jaar zelfs 1000 vem in de lasagnekuil van de eerste, tweede en derde snede.

Voor het voerhek ligt deze herfst een gemengd rantsoen met onder meer 5 kg droge stof maïs, 10,5 kg droge stof kuilgras, 1 kg droge stof perspulp en 1 kg droge stof maïsmeel. Via weidegang halen de koeien nog een geschatte 3 kg droge stof op aan weidegras. In de melkstal is er lokbrok en via de drie krachtvoerboxen kan er gestuurd worden met energie- en eiwitbrok. 'We voeren momenteel 26,6 kg krachtvoer per 100 kg meetmelk bij een kostprijs van 9,42 cent. Gemiddeld is de drogestofopname 27,1 kg per koe per dag. Bij een huidige dagproductie van 41,8 kg meetmelk per koe ligt de voerefficiëntie dan op 1,54', rekt Willem voor. Deze rekensom maakt hij

wekelijks aan de hand van een eigen spreadsheet. Met deze cijfers en het ureumgetal uit de tankmelk stuurt hij indien nodig het rantsoen bij. Daarbij speelt hij met de gift van maïsmeel en raapzaadschroot. 'We zaten vorig jaar op een gemiddeld ruw-eiwitgehalte van 161 gram per kilogram droge stof en een ureumgetal van 17,7', zegt Willem en pareert daarmee de gedachte dat voor een hoge productie een eiwitrijk rantsoen noodzakelijk is. 'Hoogproductieve, verse koeien hebben vooral energie nodig, de oudmelkte koeien juist eiwit. Koeien kunnen echt enorm veel melk geven, maar dan moet je ze wel hard en goed durven voeren.'

Persistente vaarzen laat insemineren

Niet voor niets benoemt Willem de oudmelkte dieren, want met een gemiddelde tussenkalftijd van 440 dagen maken de koeien langere lactaties. 'Onze vaarzen kalfden afgelopen jaar gemiddeld af op 23,5 maanden. Ouder afkalven zorgt vaker voor vervetting. Eenmaal aan de melk wachten we bewust vijf, zes maanden met insemineren. Vaarzen zijn enorm

persistent en krijgen bij ons de gelegenheid uit te groeien in de eerste lactatie. We zetten niet graag vaarzen droog als ze nog 35 kilo melk geven', legt Willem uit.

Trijntje 111 is zo'n voorbeeldkoe. Ze kalfde op 1.11 jarige leeftijd af en maakte daarna een lijst van 361 dagen met 14.464 kg melk, 4,23% vet en 3,49% eiwit. Als vaars werd de Lunardochter ingeschreven met 85 punten, maar als tweedekalfskoe kwamen daar al drie punten bij. Omdat Trijntje het ideaalbeeld voor Van der Ham benadert, besloten de veehouders haar te spoelen met gesekst sperma van Willem's-Hoeve Woody. Dat leverde elf embryo's op. De embryo's worden zelf ingezet, terwijl ook een deel van de koeien geïnsemineerd wordt met gesekst sperma. Uiteindelijk worden er jaarlijks maar twintig kalveren aangehouden. 'We streven naar een laag vervangingspercentage en insemineren daarom ook veel met Belgisch witblauw', legt Willem uit.

Al jaren maken ze gebruik van het stieradviesprogramma SAP, vooral om inteelt uit te sluiten. Op het inseminatielijstje staan nu naast Woody ook stieren als Adorable, Rubicon, Solution, Fast Lane en Random. Ook deelname aan bedrijfsinspectie is vanzelfsprekend en het stalgemiddelde van 84,1 punten is beslist vermeldenswaardig. Dat geldt ook voor de huidige levensproductie van de aanwezige koeien in de stal: 38.935 kg melk.

Bewust fosforrijke bijproducten

Op het erf prijken vier nieuwe silo's voor de opslag van onder andere maismeel, gerst, en raapzaad-schroot. Met een afstandsbediening zijn de vijzels te bedienen en kan de voermengwagen gevuld worden. Heel bewust is gekozen voor bestendige raapzaad-schroot. 'Dat past goed in ons rantsoen, maar raapzaad-schroot bevat ook veel fosfor', beargumenteert Willem. 'We constateerden dat door strengere bemestingsnormen de fosforwaarden in het kuilgras terugliepen. Daarom kiezen we bij aankoop van voer bewust voor producten met een hoog fosforgehalte. Daarmee stijgen ook de fosfaatwaarden in de mest.'

Tot een paar jaar geleden waren ze juist terughoudend met de aankoop van fosforrijk voer. 'We waren toen erg bezig met mineralen om via bedrijfsspecifieke excretie, de bex, voordeel te halen. Dat leverde soms wel 20 procent bex-voordeel op, maar dat konden we uiteindelijk nergens verzilveren.' Het aflopen van derogatie zien vader en zoon dan ook met lede ogen aan. 'We zullen terug moeten van 60 kuub naar 40 kuub mest per hectare. Dan moet je er wel voor zorgen dat je de mest die je hebt, ook goed benut.' Kleinere giften van 10 tot 15 kuub dunne fractie afkomstig van het mest scheiden lijken dit jaar in elk geval al erg succesvol: de zevende snede gras groeit eind september al in het land.

Met een jaarlevering van ruim 1,2 miljoen kg melk aan melkfabriek De Graafstroom en 56 hectare land ligt de intensiteit op bijna 22.000 kg melk per hectare. Toch zijn er geen plannen om te extensiveren. 'Gerekend in grootvee-eenheden zijn we niet intensief. We houden naast de 95 melk- en kalfkoeien ongeveer 40 stuks jongvee en komen gemiddeld uit

op 1,85 gve per hectare', aldus Aart. 'Dit jaar moeten we 500 kubieke meter mest afvoeren. Daar kunnen we geen land voor aankopen', geeft hij aan.

Bovendien stelt Willem dat er nu voer aangekocht kan worden dat past bij het rantsoen. 'Ik zie dat sommige extensieve bedrijven minder hard bemesten, waardoor de graskwaliteit daalt. En al dat voer moet wel door de koe omgezet worden in melk. Dan wordt een hoge productie lastig.'

Lasagnekuilen extra aanrijden

Standaard worden er elk jaar vier vrachtwagens perspulp onder op de maiskuul ingekuuld. Dat inkuilen in lagen is een heel bewuste keus. 'Het is een dag extra werk, maar je hebt het hele jaar door hetzelfde rantsoen', zegt Willem, wijzend naar de graskuil.

In de sleufsilos van 40 bij 9 meter zijn de eerste drie sneden over elkaar heen gekuuld. 'De eerste snede moet het liefst tegen de 50 procent droge stof bevatten voor meer bestendig eiwit, de tweede en de derde snede zo rond de 30 procent droge stof, zodat ze smakelijk zijn, goed conserveren en vast aan te rijden zijn.' De kuil is onder de twee meter hoge sleufsilorand gebleven om vastrijden goed mogelijk te maken. Sterker nog, tijdens het inkuilen rijdt Van der Ham altijd zelf met een trekker zonder dubbellucht en met gewichtsblok mee op de kuil. Om broei bij het uitkuilen te voorkomen zijn een aantal vrachtwagenbanden met beton gevuld, die met de voorlader gemakkelijk boven op de kuil te plaatsen zijn. 'Als je zorgvuldig werk hebt gemaakt van het inkuilproces, dan moet je ook zorgen dat er bij het uitkuilen geen verliezen optreden', aldus Aart.

Het bezoek eindigt weer met een koe die perfect past bij de bedrijfsfilosofie. Willem toont trots Grietje 214, een Jorbendochter met 89 punten. Ze is halverwege de vierde lactatie en haar levensproductie reikt al tot 58.834 kg melk dankzij een gemiddelde van 46,9 kg melk per dag. 'We halen hier twee gezinsinkomens uit een bedrijf met ruim 90 koeien', zo sluit Aart af. 'Als je hard voert en probeert de omstandigheden in de stal te optimaliseren, dan zijn dit de koeien waarmee je boer kunt blijven.' |

Extra foto's online

Van de strakke graskuilen en het perfecte ligbed bij Van der Ham is een fotoserie te bekijken op de site van Veeteelt.

▶ Fotoserie op veeteelt.nl